

PROPITIVANJE POVIJESNIH ISTINA U RUHU SATIRIČNO- FARSIČNOG IGROKAZA

Alen Biskupović

26.09.2020.

Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku, Senker-Mujičić-Škrabe *Trenk iliti divji Baron*, red: Mario Kovač, premijera 25. rujan 2020.

Dugo očekivana, prva premijera osječkog HNK u zatvorenom prostoru u vrijeme Covid-19 pandemije, naprasno odgođena zbog *lockdowna* u ožujku, napokon je stigla 25. rujna 2020. godine i nije razočarala. Nije razočarala iz izvedbene perspektive, ali niti iz perspektive publike koja je ispunila sva dostupna mjesta određena epidemiološkim mjerama. Iako nas je bilo oko stotinu i šezdeset od četiri stotine i trinaest mogućih gledatelja u punom kapacitetu, gledalište nije odavalo atmosferu polupraznog što zbog energije prisutnih osoba, što zbog lutaka koje je kazalište izradilo i rasporedilo po praznim mjestima. Premijera u pitanju poznata je Osječanima vjernim kazalištu jer se radi o pučkom igrokazu s pjevanjem i mudroslovljem trojca Senker-Mujičić-Škrabe *Trenk iliti divji Baron* koji je izvorno naručen i praizveden upravo za osječki HNK 1984. godine. Režija je nakon trideset i šest godina povjerena Mariju Kovaču, dramaturgija Ani Prolić, scenografija Davoru Prah, kostimografija Nikolini Miletić, glazba Tomislavu Babiću, koreografija Branku Bankoviću te oblikovanje svjetla Tomislavu Kobiji.

Barun Franjo Trenk jedna je od iznimno zanimljivih ličnosti hrvatske povijesti oko čijeg se života i djelovanja lome koplja i dan danas. Za to je ponajviše zaslužna nesigurnost u povijesnu rekonstrukciju koja je uvjetovana usmenom predajom, memoarima za koje se danas zna da ih nije on napisao te naravno perspektivom ispisivača povijesti. S jedne strane tako imamo časnog, plemenitog, odanog i ponosnog pukovnika Trenkovich pandura, a s druge nemilosrdnog, krvoločnog silovatelja, pronevjeritelja i izdajicu. Gdje je istina? Vjerojatno negdje u sredini kako to i obično biva. Međutim, istraživanja pokazuju kako su mnogobrojni sudski postupci završavali odbacivanjem optužbi protiv njega, a kako se kasnije ispostavilo većinom su tužitelji bili otpušteni časnici koje je protjerao iz svojih redova zbog nečasnog ponašanja. Navodno je i sama carica Marija Terezija apelirala na Trenka da prizna nedjela i traži oprost, ali on na to iz ponosa nije pristao te je na kraju osuđen na doživotni zatvor, a nakon trinaest mjeseci u tamnici u Brnu je i preminuo u trideset i devetoj godini života, 1749. godine. Upravo ta nesigurnost rekonstrukcije, moć osoba iz sjene velikih poglavara, moć „medija“ i pojma *fake news* (koji će se kao termin pojaviti tek mnogo kasnije) potaknuli su dramski trojac da napiše svoju verziju Baruna Trenka. Lukavo ga odjenuvši u ruho pučkog

igrokaza s pjevanjem i mudroslovljem te satirično-farsičnim elementima, trojac Senker-Mujčić-Škrabe kroz povijesnu je priču, precizno ubadao sva problematična mjesta svog političkog vremena, a s obzirom na svestremenost teme, ubada i dan danas ostavljajući poprilično velike rane. Osječki Trenk (Vladimir Tintor) nježan je, poetičan, prosvjetljen, naoružan knjigama te zgrožen svakim nasiljem koje u njegovo ime čini pobočnik Poslušny (Ljubiša Miličić) koji ne preže od ubojstava, prevara i silovanja. Njih dvojica na putu su za Beč kako bi Trenk suočen s brojnim optužbama osvjetlao svoj obraz pred caricom Marijom Terezijom (Anita Schmidt). Međutim, što više vremena i puta prolazi, zlodjela koja čini Poslušny se gomilaju, a negativna reputacija sve više i više raste. Zaslužan za to je i kancelar Königseck (Miroslav Čabraja) koji izvještava caricu o Trenkovim pohodima i počinje pisati Trenkovu „autobiografiju“, zapečativši mu sudbinu i prije nego je stigao do Beča. Trenk s druge strane ne očajava jer je uvjeren kako će ga velika i prosvjetljena carica iz kulturnog Beča spasiti, ali niti ne sluti da će u Beču zateći još veću močvaru od koje je cijelo vrijeme i bježao.

Sam izvornik, upravo zbog svestremenosti teme, ne opterećuje se povijesnom točnošću kostima i scenografije pa tako i redateljsko-dramaturški dvojac u suradnji s ostatkom tima gradi svoju izvedbenu priču slobodnim stilom, miješajući žanrove, stilove, epohe i u ovakvom konceptu to ne smeta. Čak štoviše, izvrsno funkcionira u ovoj mješavini pučke igre, moraliteta, pjevanja, satire i farse s grubom i naturaliziranom komikom na granici groteske u kojoj se pažnja redovito prebacuje na materijalnu, nagonsku, bestijalnu i seksualnu stranu ljudske prirode. Ponaajbolji dio predstave čine songovi koji su ritmični, melodični, energični, ansambl u njima djeluje kompaktan i energičan, koreografski uvježban i vokalno sposoban, a cjelokupna glazbena vizija je vrsno promišljena te često filmski boja atmosfere. Scenografija je jednako tako vrsna, kako simbolički tako i praktično pa na sceni vidimo dva okretna zida sa strana, a u sredini se nalazi okretna scena. S jedne strane je blještavi dvor, a s druge provincijski predjeli kojima Trenk putuje. Izmjena scena tako funkcionira brzo i ne opterećuje radnju, a istovremeno tvori „kontrast“ dvora i provincije koji su zapravo jednaki samo se vizualno razlikuju. Jedina zamjerka koju imam je dramaturško bavljenje izvornikom jer je gotovo sve od prvog do zadnjeg slova preneseno na scenu, a evidentno je nužno bilo „olakšati“ rečenice, učiniti ih pitkijima i tečnijima što bi dodatno ubrzalo radnju i omogućilo bolji tempo ritam koji bi se uklapao s energijom songova.

U samoj izvedbi sudjeluje preko dvadeset i pet osoba te je svaki ponaosob odradio visoko kvalitetan posao u svakom aspektu svog sudjelovanja. Članovi baletnog ansambla (Neven Lucijan Davidović, Vanja Dušić, Armando El-Hag Hassan, Danijel Novoselac, Rafael Moura, Vuk Ognjenović, Snježana Horvat, Mariana Kuna, Marija Holjevaci Ivona Pruti) su

uvježbani, sinkronizirani i nenametljivi, a opet sveprisutni dok su glumci svaki ponaosob unutar svojih scena napravili pamtljive minijature. Suočeni s ulogama u kojima nema prostora i vremena za velike psihološke karakterizacije, a sve je začinjeno brojnim songovima, plesom i pjesmom, akrobacijama, borbama, različitim vrstama scenskog pokreta, različitim dijalektima..., ansambl je odgovorio zavidnim vještinama pa se tako nitko nije istaknuo, već su svi kolektivno disali kao jedan: Vladimir Tintor u ulozi Trenka, Ljubiša Milišić u ulozi Poslušnyog, Anita Schmidt u ulozi Marije Terezije, Miroslav Čabreja u ulozi Königsecka, Sandra Lončarić u ulozi gušćarice Marice, Antonija Pintarić u ulozi mlinarice Kate, Selma Mehić u ulozi krčmarice Mande, Ivana Soldo Čabreja u ulozi Geneveve, Antonia Mrkonjić u ulozi grofice Ilonke, Jasna Odorčić u ulozi Hildegarde, Lino Brozić u ulozi arambaše Vidoea, Aljoša Čepel u ulozi pandura Pantelie, Armin Čatić u ulozi dželata Arsenie, Matija Kačan u ulozi patera Ignatia, Duško Modrinić u ulozi draguna Eustahia, Sanja Toth u ulozi Ivke te Mario Rade u ulozi Spodobe.

Prva premijera u zatvorenom prostoru nakon izbijanja pandemije Covid-19 tako je opravdala očekivanja. Okarakterizirana vrsnim ostvarenjem cjelokupnog ansambla, redateljskim viđenjem, izvrsnom glazbom, songovima, koreografijom i scenom te s malo slabijim dramaturškim udjelom, uspjeh će vas nasmijati i zaintrigirati, ali i potaknuti na razmišljanje o vjerodostojnosti informacija koje nas danas okružuju na svakom koraku, kako majstorski poentira Barun Trenk: „Kako lijepa povijest, a kako gadna istina.“